

Marie Kessels. *De god met gouden ballen*. De Bezige Bij

Een jonge vrouw ontmoet een veel oudere man die haar vader had kunnen zijn. Hij is een extraverte, altijd een beetje toneelspelende, levenskrachtige doener; zij een eenzelvige, fantasievolle, tamelijk wereldvreemde droomster. Tussen beiden ontspint zich een gepassioneerde - seksuele - relatie, ook al heeft de man bekend dat hij in zijn buik een 'kankergezwell als een sinaasappel' met zich meedraagt. Wat blijkt? In het gevecht tegen de ziekte verandert de man langzaam maar zeker in een minder gesloten, dromeriger iemand; hij keert in tot zichzelf en op het eind is plotseling ook de kanker overwonnen.

Is dit een interessant verhaal? Op zichzelf nauwelijks, zou ik zeggen, hoe dramatisch de gegevens ook mogen zijn; het ligt er maar aan hoe het wordt verteld. Dat kan op een sobere, realistische manier, maar het kan ook zoals Marie Kessels het doet in haar nieuwe roman *De god met gouden ballen*: op een ongewoon exuberante manier, met een overvloed aan lange lyrische zinnen die opzichtig over de bladzijden kronkelen en de lezer met hun beeldenrijkdom trachten te betoveren.

Die zinnen zijn afkomstig van de vrouw, Veer, want zij is het die het verhaal vertelt. Totdat zij de man, Gus, tegenkomt, lijkt zij aan haar eigen besognes de handen meer dan vol te hebben. Dezelfde vrouw zijn we ook al tegengekomen in Kessels' eerdere romans. Veer is onmiskenbaar een zusje van Meg, die zich in *Boa* een zomer lang heeft teruggetrokken uit het openbare leven om haar 'uithoudingsvermogen' te beproeven, en van Lot, die in *Een sierlijke duik* als naaktmodel volledig met haar lichaam probeert samen te vallen. Veer op haar beurt bemant een winkeltje in de stationshal, waar zij de passerende reizigers sigaretten en versnaperingen verkoopt.

Hoewel dat werk op zichzelf niet erg aantrekkelijk kan worden genoemd, gaat zij er volledig in op, overweldigd door alle indrukken die zowel binnen als buiten het winkeltje op haar afkomen. Haar wereld bestaat uit klanten, zwervers, voetbalsupporters, appelflappen, worstebroodjes en saucijzebroodjes, die haar zonder veel onderscheid in een staat van continue verwondering houden en elke routine uitsluiten.

Zo bijvoorbeeld worstelt zij met de appelflap: 'Aan de ene kant was daar dat unieke ding, de appelflap, intens tastbaar, met haar brosse, kleverige korst en haar zoete geuren, aan de andere kant was er de appelflap zoals alle andere, en die appelflap vroeg er als het ware om dat je zo lang met haar jongleerde tot ze bij de schaal, de schaal bij de krappe ruimte in de ijskast en de krappe ruimte in de ijskast weer bij de appelflap paste. Tussen die ene, tastbare, en die andere, abstracte, nee, tussen die ene, unieke, en die andere, inwisselbare appelflap kon ik geen verbinding aanbrengen, er was de vuile, weerbarstige, en er was de schone, meegaande appelflap en er was dat opstapelbaar element - nooit vielen die twee appelflappen samen, nooit kwamen ze bij elkaar in de buurt'.

Om in zo'n oneindig versnipperde ervaringswereld enige orde aan te brengen, is een kracht nodig die in zekere zin van buiten komt en aan het verwarrende veelvoud één bepaalde richting oplegt. Bij Veer blijkt dat de 'honger naar seks' te zijn, die haar in de winter overvalt. Zo komt ze bij Gus terecht, voor wie de kanker een

soortgelijke functie vervult. Beiden worden veranderd door het vreemde dat een inbreuk doet op hun normale - bij ieder overigens zeer verschillende - habitus.

Alle aandacht van Veer richt zich nu op het oude lichaam van Gus en op diens grotendeels in traumatische vergetelheid verzonken herinneringen. Zij tast naar zijn `gevoelig en hoogst geheimzinnig orgaan, de donkere buidel met de ballen onder aan zijn buik, met zijn oppervlak van een voorhistorisch dier of van een reptiel dat in de loop van vele eeuwen weinig is veranderd'. Zij boort naar zijn ervaringen als oorlogsvlieger, krijgsgevangene en wapenhandelaar, die hij pas na lange tijd en met moeite kan prijsgeven - een bewijs van de metamorfose die hij ondergaat en een aankondiging van het uiteindelijke herstel.

Te danken is dat herstel aan Gus' ongebroken levenskracht, gesymboliseerd door de `God with gold balls', die hij voor Veer schildert en die suggereert dat háár erotische attenties evenmin vreemd zijn geweest aan de wonderbaarlijke genezing. Toch heeft Veer zich aanvankelijk aan de ziekte niet veel gelegen laten liggen; zij heeft het gezwel zelfs zo veel mogelijk ontkend: `in het woord kanker zit al zozeer voorgeschreven wat je dient te voelen (ontzetting), dat ik van de weeromstuit helemaal niets meer voelde'. De ziekte was in haar ogen een `banaliteit' en sprak te weinig tot haar `verbeelding'.

Op de verbeelding komt het niettemin aan in deze roman, die zijn charme niet ontleent aan de ziekte en de overwinning daarop maar aan het ongeremde fabuleren van de schrijfster. Met haar literaire vindingrijkheid slaagt zij erin van het meest nietige nog iets bijzonders te maken. Met het drama dat zich gelijktijdig ontvouwt kan zij daarentegen veel minder goed uit de voeten. Ook al zou je kunnen zeggen dat Veers verbeeldingskracht de ziekte overwint, toch blijft deze ziekte in literair opzicht een storend element, dat - juist vanwege die `voorgeschreven' gevoelens - de aandacht eerder afzwakt dan op scherp zet, al is dat laatste naar ik aanneem wel de bedoeling geweest.

Anders dan in *Boa* en *Een sierlijke duik* wringt er in *De god met gouden ballen* iets tussen vorm en inhoud, behalve in de passages waarin Veer (zonder Gus en zonder kanker) op onnavolgbare wijze vertelt over haar werkzaamheden op het station. Het mag vreemd klinken, maar het even bizarre als subtiele onderscheid dat daar wordt gemaakt tussen de troostrijke ontroering van het worstebroodje en de zelfgenoegzaamheid van het saucijzebroodje heeft mij meer gedaan dan heel het gevecht op leven en dood tegen de `sinaasappel' in de buik van de oude Gus.

(*de Volkskrant*, 24-3-1995)